

שנה ח' גליון רס"ג

פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ד

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א:

הדלה"נ - 5:06 / צאת השבת [ר"ת] - 7:00

פניני הרמב"ם

יר"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש וגו'. (לה. ב.), **בגמרא שבת** (דף עג:) **ילפינן ל"ט מלאכות שבת מעשיית המשכן, וי"ל הענין, דבאמת אלו המלאכות הם מעשים חולין, שאין בהם שום קדושה, כקצירה וחרישה וזריעה וכו', אך משנתנם התורה למלאכות שבת, הרי נתקדשו בקדושה גדולה, שהם הם הקובעים שמירת השבת קודש וחילולה ח"ו, ומעתה הם ראויים לבנות המשכן על ידן.**

ומזה, שמי שנוהר במלאכתו בעת עיסוקו בפרנסה שלא להכשל באיסורי שבת, או בשכר שבת וכו', מעתה נתקדשה מקור פרנסתו, ויראה שפע ברכת ה'.

(מתוך שיעור חומש שנת תשס"א לפ"ק - כתבי תלמידים)

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש. (לה. כא.), ביאור חילוק הלשונות של "נדבה רוחו" לנשאו לבו, ביאר באור החיים הקדוש, וז"ל: דע כי יש שתי הדרגות במתנדבים, הא' הוא המתנדב ברצון נפשו כפי יכולתו וערך ממונו, ולזה יקרא נדבה רוחו לשלול שאינו עושה הדבר כמו צער בנפשו, והב' הוא המתנדב יותר מיכולתו מגודל טוביות לבו, ולזה יקרא נשאו לבו פירוש שהלב מנשאהו ומעריכו בערך עשיר יותר ממה שהוא לתת דבר יקר כו' עכ"ל, הרי שגדר "נדבה רוחו" הוא שנשמר מלעשות יותר מכפי יכלתו.

ובזה יש לפרש מה שכתב הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג הי"ג): "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צוארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים" עכ"ל, וי"ל עפי"ד האור החיים הק', שהרמב"ם בא לרמוז, שכדי להחליט להיות משבט לוי, צריך שיהיה מתוך ישוב הדעת שאכן הוא עומד במדרגה הזאת, ואינו יותר מכפי יכלתו.

(מתוך שיעור חומש שנת תשס"א לפ"ק - כתבי תלמידים)

פניני רבינו - בהלכה [שייך גם לפרשת שקלים]:

ויבואו כל החכמים וכו' איש איש ממלאכתו וכו'. (לו. ד.), איתא בסנהדרין דף ס"ט מדכתיב איש למדים שהיה בצלאל י"ג שנה, ופי' מרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל הטעם, כי אומן קונה שבח כלי והוצרך למוסרו לציבור ואין קטן יכול להקנות, ובשער המלך הל' שקלים עמד על המשנה שקלים שמקבלים מן הקטנים, הלא צריך למסור לציבור כדאיתא במנחות דף כ"א, ותירץ מדאורייתא בטל מיעוט שקלי הקטנים ברוב ומה שממון אינו בטל הוא מדרבנן ומדרבנן קטן יכול להקנות, ובאני מלואים סי' כ"ח ס"ק ל"ג תי' שלעולם השקל לא יצא מרשות קטן, בכל זאת הקדש קנה הבהמה עבור הקרבנות, כי אין נזל תופס דמיו ולא נשארו רק בחוב להקטן וכיון שמדרבנן יכול להקנות אין כאן עוד חוב, ובקצוה"ח סי' רל"ה הביא ראייה מכח קושיא זו שקנין דרבנן מהני מדאורייתא.

והנה בהא דבצלאל, לא יועילו כל התירוצים האלה, כי בכלי המקדש שנעשו ע"י האמנים לא שייך ביטול אם קטנים הם, ותירוצו של האבנ"מ ג"כ אינו שייך אלא בקרבנות שקונים מן השקלים, וגם דרבנן מהני מדאורייתא לא שייך, כי בזמן עשית המשכן טרם היתה תק"ח, ע"כ שפיר צריך לומר כי בצלאל וכמו כן שאר האומנים היו גדולים שיכולים להקנות.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"ב)

* * *

פניני הפרשה:

ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא. (לו. ו.), כתב במשך חכמה: פירוש דאם יזמינו אותם למלאכת הקודש תו הוי הזמנה מילתא ואפילו למ"ד הזמנה לאו מילתא הוא דוקא במשמשי קדושה הא בקדושה עצמה כמו רצועות הזמנה מילתא, כמש"כ הפוסקים דילפינן מעגלה ערופה, לכן אפילו בבתייהם לא יעשו במלאכה כו' עכ"ל.

קול רבינו [מאמרי מוסר והשקפה]:

מאמר "כאשר צוה השם"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש - נאמר בשנת תש"ס לפ"ק]

וגדול המצווה, ומצוות לאו ליהנות נתנו אלא גזירת המלך כמש"כ רש"י (לעיל טו. כו.).

והוא דאיתא באבן עזרא עה"פ ויאמינו בד' ובמשה עבדו (לעיל יד. לא.), שהוא עבדו ואינו עושה רק מה שנצטוה, והפ' דאע"פ שמרע"ה גדולה השגתו, לא משום כן עשה אלא משום הציווי, ומי שיש לו ידיעה ובכ"ז הוא עושה רק משום רצונו ית' הוא גדול עוד יותר [וכן היה אצל אברהם שבין כך רצה לילך לאר"י כדאיתא ברש"י סוף פרשת נח, ובכ"ז הלך רק משום הציווי].

והוא כוונת מאמרם ז"ל (חולין דף ה:): אדם ובהמה תושיע ה' אלו שהן ערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה.

ואמרו ז"ל (ברכות דף נה.) שיודע היה בצלאל שמות שבהם נברא שמים וארץ, וממילא ידע האיך לעשות משכן, וכמבואר בנפש החיים (שער א פ"ד בהגה) שהמשכן כל פרטיו כבריא שמים וארץ, ובכל זאת, עשה רק משום הציווי, וזה פ' הפסוק אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה (לו. א.), לשון בהמה הוא שמשמים עצמם כבהמה [ואפשר שהוא "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (לעיל לא. ה.), דאע"פ שידעו בלבם לא עשו רק מפני צווי ית'].

והוא החביבות שחזרה התורה על הצויים, להורות כי כל פרט נעשה בציווי וכעבדות, שהוא תנאי להשראת השכינה.

ומנתה התורה כל פרט ופרט של מעשי המשכן האיך להעמיד הקרשים והאיך לחברם, והרי מי שאמר לחייט לתפור לו בגד לא צריך להגיד לו כל פרט איך לעשות, הרי הוא חייט ויודע האיך לתפור, ואם יאמר לו קח מחט וקח חוט ותכניס החוט למחט וכו' וכו' ודאי יקפיד עליו החייט, כלום איני יודע בעצמי? אבל מי שרוצה שיהיה החייט עבד גמור, כן מצוה לו, והם עניני ציווי המשכן בכל פרט ופרט, וכאמור בפרשת פקודי בכל פעם שוב "כאשר צוה".

ואיתא במשנה אבות (פ"ב מ"ד) עשה רצונו כרצונך בטל רצונך מפני רצונו, וראיתי בפירוש המהר"ל

ברמב"ן (לו. ח.) מנה שחמש פעמים כתבה התורה פרטי עבודת המשכן, בציווי בתחילה, במסירה לישראל, באמירה לחכמי לב, בשעת מעשה בסיפור שעשו כן, ואח"כ במה שראה מרע"ה שעשו כן. וסיים הרמב"ן הטעם שמרוב חביבות כתבה התורה כן וכמו שאמרו (עי' רש"י בראשית כד. מב.) יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים שפרשתו של אליעזר כמה דפים וכו'.

ונראה להסביר, אשר מצינו אצל אע"ה שאמר הקב"ה לאאע"ה לך לך וגו' לתת שכר על כל דיבור ודיבור (עי' רש"י יב. ב.), והוא שהקב"ה א"ל אל הארץ אשר אראך בלי להגיד לו תחילה לאן ילך, נמצא שבכל שעה ושעה הוצרך הקב"ה לדבר עמו לך ימינה לך שמאלה, כמו מי שמוליכים אותו ואינו יודע להיכן ילך אלא הוא צריך לשמוע בכל שעה שיצו לו לאן יפנה, והוא פ' שכר על כל דיבור, שהוא הציווי שהקב"ה מצוה לו. ולמה כן? כי אם אדם הולך לפי דעתו אע"פ שכן רצון המלך סו"ס כבר מתערב בזה רצון עצמו אע"פ שהולך לפי הצווי המסוים להגיע למקום המסוים, אבל כן שהקב"ה אמר למשה אשר אראך, היינו שיצונו בכל שעה הרי יש בכל פרט ופרט צווי וקיום ציווי, וזוהי עבדות שלימה.

וכן איתא במדרש פרשת חיי שרה (ס, א) על הפסוק הקרה נא לפני (כד. יב.), וז"ל: "מי בכם ירא ה' שמע בקול עבדו וגו' אשר שמע הקדוש ברוך הוא בקולו של עבדו אשר הלך חשכים שבא מאספמיא ומחברותיה ולא היה יודע היכן כאדם שהוא שרוי בחשך ואין נגה לו ומי היה מאיר לו הקדוש ברוך הוא היה מאיר לו בכל מקום שהיה הולך" עיי"ש, אלא כל רגע ביקש להיות מצווה מה יעשה. וכן אמר ללבן עבד אברהם אנכי (שם פסוק לד), זהו התכלית להיות עבד לא בדעת עצמו.

והוא ענין גדול המצווה ועושה (קידושין דף לא.), כי מי שעושה בדעת עצמו סו"ס חסר בעבדות,

לא משום רצון עצמי, אבל אמרו (שם) ש"קיימו מה שקבלו כבר", שחזרו וקבלו מאהבה, וכמש"כ רש"י (שם ד"ה בימי) מתוך אהבת הנס, זוהי קבלת תורה המתקיימת. וזהו פורים, שיבטל רצונו העצמי להיות בטל באהבה לרצונו ית'. וזוהי השמחה האמיתית של כלות הנפש ביום שמחת לבו. ומשנכנס אדר מרבים בשמחה צריך לקנות מדריגה זו דרך הכנה והזמנה, והוא תכלית הימים האלה.

לקנות עבדות שלמה זה כל האדם, ומרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל הפליא כמה פעמים גדלותו של בנו השני של השפ"א הגה"צ ר' משה בצלאל זצוק"ל, ופעם סיפר לי כי השפת אמת רצה להעביר כתביו ממקום למקום וצוה לשני בניו, האדמו"ר מגור ורמ"ב הנ"ל, להעביר הארגו עם הכתבים בלי להביט בם, ואמרו שרמ"ב כל זמן ההליכה סיבב ראשו וחזר ואמר כל הזמן "דער טאטע האט געהייסען נישט קוקען", ומזה נתפעל מרן זצ"ל - זוהי דרגת האדם השלם, לקיים ציווי.

שם שפ"י שהם ב' בחינות, אהבה ויראה, כי אפשר שיתגבר אדם על רצון עצמו לעשות רצונו של אחר מחמת יראה, ואפשר מחמת אהבה, ופירש שזהו עשה רצונו כרצונך דהיינו מאהבה, שיהא רצונו רצונך ממש. ואח"כ בטל רצונך מפני רצונו, שהוא היראה. ויש לפרש הדברים כי מחמת יראה עדיין רצון עצמו קיים אלא שעושה רצון הקב"ה, אבל ע"י אהבה בטל ממילא רצון עצמו כי רצון האוהב לעשות רצון אהובו ממש. ונפק"מ שאם תסתלק היראה יתגלה שוב רצון עצמו, אבל האהבה לא שייך כלל שתתבטל.

וז"פ "עזה כמות אהבה" (שיר השירים ח. ו.), דמה ענין אהבה למות? אלא כמו שבעת מיתה לא שייך עוד רצון עצמי אלא בידך אפקיד רוחי, כן הוא בחינת אהבה.

והנה במת"ת אע"פ שאמרו ישראל נעשה ונשמע כפה הקב"ה הר כגיגית ואמר שאם לא תקבלו שם תהא קבורתכם (שבת דף פח.), והיינו מחמת יראה, שהוצרכו לקבל התורה משום רצונו ית',